

JUSSI OMAHEIMO

Vieraita Bangkokista

Thaimaalainen bhikkhu Maha Mani oli kerrotun mukaan arvostettu buddhalainen munkki, professori, radiojuontaja ja Kaukoidän lupaavimpia hengellisiä johtajia. Kolmekymppisenä hän lähti matkalle länteen. Maha Mani oli kotimaassaan lukenut Martin Heideggerin (1889–1976) teosten englanninkielisiä käännöksiä, ja reissun tavoitteena oli filosofin tapaaminen ja haastattelu televisioon.

Lännessä munkki törmäsi kulttuurieroihin. Häntä hämmensivät muun muassa hyvinvointivaltion saavutuksina esitellyt vanhain- ja lastenkodit. Thaimaalaisen maanviljelijän pojaksi syntyneen Maha Manin mielestä vanhukset ja lapset kuuluivat perheen luo, eivät varastoihin. Nuorten on opittava vartuneempien ihmisten kokemuksen tuomasta viisaudesta. Bangkokissakin oli kuulemma hoitokoteja, mutta ne olivat tyhjiillään, sillä kukaan ei kehtaisi lähettää lähimmäisiään niihin. Mutta munkki ei ollut tullut länteen kulttuurieroja ruotiakseen.

Maha Mani saapui Heideggerin kotiin Freiburgin Zähringeniin vuonna 1963. Hän halusi haastatella kuuluisaa filosofiaan televisioon ja keskittyä etenkin teknologiaan liittyviin kysymyksiin. Heidegger ei yleensä

moisiin esiintymisiin lähtenyt, mutta keskusteltuaan ensin munkin kanssa kasvokkain kotonaan usean tunnin ajan hän yllättäen suostuikin haastatteluun.

Molemmissa tapaamisissa oli paikalla myös Heideggerin hyvä ystävä, taidehistorioitsija Heinrich Wiegand Petzet (1909–1979). Petzet kertoo studiossa tehdyn haastattelun jääneen kalpeaksi aavistukseksi Heideggerin kotona ennen nauhoitusta käydystä keskustelusta. Maha Manilla oli noihin aikoihin Thaimaan yleisradiossa ”Buddhan valotunti” -niminen ohjelma. Heideggerin haastattelu oli suunniteltu filosofin ajattelun esittelemiseksi munkin tuolloiselle yleisölle. Petzetin tapaamisista kirjaamien muistiinpanojen sekä Baden-Badenissa nauhoitetun televisiohaastattelun pohjalta voi keskus-

teluista nostaa esille muutamia itäisen ja läntisen ajattelun eroja¹.

Heideggerin kotona käydyn keskustelun alussa munkki ja Heidegger jakavat harmituksensa tulkkien, tulkitsijoiden ja käännösten välityksellä käydyn keskustelun hankaluudesta. Eroja kielen, teknologian ja historian ymmärtämisessä idässä ja lännessä kuitenkin piiryy. Televisioidussa haastattelussa Heidegger painottaa ihmisen olemisen kielellisyyttä eli tiedollista suhdetta olemiseen. Tämä eroa selvästi buddhalaisesta tavasta käsitellä olemista osana ”tuntevia olentoja” tekemättä eroa ihmisten, eläinten ja kasvien välillä.

Haastattelun loppupuolella Heidegger puolestaan esittää eurooppalaisen sekavuuden tilan johtuvan liiallisesta kulttuurista,

joka kahtitsee meitä.” Meillä [eurooppalaisilla] ei ole selvää, yhteistä ja yksinkertaista suhdetta todellisuuteen ja itseemme. Se on läntisen maailman suuri ongelma”, Heidegger divisiitää. Filosofin toteamus viittaa buddhalaisuuteen, jonka keskeinen piirre on tällaisen suhteen vaaliminen. Asiaa oli aiemmin lähestyty myös munkin kysellessä Heideggerita ihmisten välisen rauhaan rinnakkaiselon edellytyksistä, mutta filosofi ei ollut uskonut historian ulkopuoliseen yhteisymmärryksen mahdollisuuteen ja perusteli näkemystään eurooppalaisen kulttuurin sekavuudella ja historian painolastilla.

Maha Mani kysyy haastatteluvälästä myös, mikseivät saksalaiset tunne Heideggeria ja pitävät tämän ajattelua niin vaikeana. Munkki oli kadulla kävellessään udellut ihmislittä Heideggerista. Hän halusi tietää, miksei Heidegger ”mene ihmisten luo”, käyttää televisiota ja radiota opettaakseen tavallisia ihmisiä. Juuri näin Maha Mani oli munkkiensa kanssa alkanut toimia Thaimaassa.

Munkilla oli selkeästi vaikeuksia ymmärtää, että pyhiä miehiä kuunnellaan Thaimaassa hyvin eri tavoin kuin filosofeja Saksassa. Maha Manin mukaan Heideggerin ajattelu ei ollut vaikeata, jos vain kuunteli oikein. Heidegger vastasi radio- ja televisioeslityksistä kieltäytyksensä johtuvan länsimaisen ajattelun kehitymättömyydestä,

kuuntelemisen avoimuuden puutteesta ja siitä, kuinka teknologiset välineet tulevat aina mahdollisuuksia avaavan keskustelun tielle. Ihmiset ovat kulttuurien vankiloissa, joista käsin nähtynä aidot avautumiset ajattelulle tulevat aina ymmärrettäviksi väärin.

Heideggerin puheenvuoroissa nousee useamman kerran esille vaatimus pitää ajattelu avoimena mysteerille. Hän päätyikin lopuksi kysymään Maha Manilta, mitä meditaatio itäiselle ihmiskunnalle merkitsee. Munkki vastata meditaation olevan ”itsensä keräämistä”. Mitä enemmän keskittyminen syvenee, sitä enemmän ”minä” katoata. Jäljelle jää lopulta vain ei-mikkyys, joka ei kuitenkaan ole tyhlyyttä vaan nimeämätöntä täyteyttä. Heidegger vastata ymmärtäväänsä tämän ja yrittäneensä koko ikänsä sanota aivan samaa. Maha Mani toistaa jo aiemmin esittämänsä kutsun: ”Tulkaa minun kotimahaani, me ymmärämme sinua.”

Petzet kuva, miten munkin lähdeyttä hän ja Heidegger keskustelivat tapaamisesta illallisen äärellä. Miehet olivat vaikuttuneita munkin ratavasta, avoimesta ja täydestä läsnäolosta keskustelun ajan. Hänessä yhdistyivät tietoisesti mieli ja aistit, vakavuus ja rentous. Ajatukset eivät edenneet läsnäolosen suoravivaaisesti kohdasta toiseen vaan tuntuvat kumpuavan yhdestä keskipisteestä. Heidegger oli kuitenkin vahvasti sitä

mieltä, etteivät munkin kaltaiset ihmiset oikeasti ymmärtäneet lainkaan teknologiaan liittyviä ongelmia. Jokunen vuosi tapaamisen jälkeen Heidegger soitikin Petzetille ja kertoi kuulleensa Maha Manin jättäneen munkinkapunsa ja siirtyneen työskentelemään amerikkalaiseen televisioyhtykseen.

Viite & Kirjallisuus

- 1 Muistuinpanot julkaistiin Petzetin Heidegger-muistelmissa, ks. Heinrich Wiegand Petzet, *Auf einen Stern zugehen. Begegnungen und Gespräche mit Martin Heidegger 1929 bis 1976*. Societäts-Verlag, Frankfurt/M. 1974, 179–191. Petzetin todistajalausunnon ohella keskustelusta sekä Heideggerin suhteesta itämaiseen ja buddhalaiseen ajatteluun, ks. Otto Pöggeler, *West–East Dialogue. Heidegger and Lao-tzu*. Teoksessa *Heidegger and Asian Thought*. Toim. Graham Parks. University of Hawaii Press, Honolulu 1987, 47–78; Reinhard May, *Ex oriente lux. Heideggers Werk unter ostasiatischen Einflufs*. Steiner, Stuttgart 1989. Televisiohaastattelu on tallentena katsottavissa YouTubesta (mikä aivan varmasti tuskastuttaisi Heideggeria). Maha Manin myöhäsemistä vaiheista ei ole yrityksistä huolimatta löyrynyt muuta tietoa.